

Mediatheek weer **hip en** huiswerk weer **leuk**

Bibliotheekvernieuwingsprojecten zijn vaak gericht op het onderwijs. Voorbeelden daarvan zijn *FacTotem 2.0*, waarmee Lourense Das de NOT Innovatieprijs 2009 won, en *Taggel*, waarmee de Bibliotheek Haarlemmermeer de innovatieprijs voor openbare bibliotheken won.

FacTotem 2.0 is volgens Lourense Das een integraal concept voor de schoolmediatheek van de 21ste eeuw. 'Het concept is gebaseerd op een onderwijsvisie. Onderwijs gaat over mensen en kennis. De basis voor kennis is informatie en dat is precies het terrein van de mediatheek. De mediatheek is een functie in het onderwijs, dus niet een mediatheek in het onderwijs, maar onderwijs in de mediatheek. Deze uitgangspunten spelen al jaren een belangrijke rol in mijn werk. *FacTotem 2.0* is het resultaat van ervaring, ideeën en openstaan voor samenwerking met andere disciplines. Mijn ontmoetingen en vriendschap met Ross Todd en James Henri inspireerden me na te denken over welke rol de mediatheek eigenlijk hoort te spelen in het moderne onderwijs. De komst van web 2.0 en alle mogelijkheden die *social software* biedt, vormden een tweede belangrijke inspiratiebron. Tot slot werd ik geïnspireerd door ontmoetingen met jonge mensen met interessante ideeën over de fysieke en virtuele omgeving van een leerling binnen en buiten het schoolgebouw.'

Fysiek en virtueel

De ontwikkeling van *FacTotem 2.0* was volgens Das het natuurlijke gevolg van ervaring, kennisverwerving en samenwerking. 'Het concept werd een concreet idee en dat idee werd vertaald in een product: een geïntegreerde mediatheek voor het onderwijs met een fysieke en een virtuele component. De mediatheek is de plek in de school waar leerlingen *live* en virtueel kunnen communiceren en samenwerken en elkaar kunnen ontmoeten, dus hoort er een scala aan zit-, hang-, werk- en zelfs ligplekken te

zijn. Een mediatheek is meer dan een plaats waar je boeken, tijdschriften en kranten vindt; het is een werkplaats, studiecentrum, laboratorium, discussieruimte en productieplaats, om maar een paar functies te noemen. De mediatheek is een plek waar leerlingen op hun eigen manier kunnen werken en leren. De nieuwe technologie zorgt ervoor dat de mediatheek altijd en overal toegankelijk is, dus ook vanaf je thuis-pc, de pc in de openbare bibliotheek of het internetcafé. Ook die virtuele mediatheek moet meer zijn dan een collectie bronnen. Het moet de toegangspoort zijn tot allerlei applicaties, die door de school bepaald worden. Niet die applicaties zelf zijn daarbij leidend, maar de manier waarop leerlingen en docenten ermee willen werken. Het gaat niet om de *tools* maar om de prestaties van de leerlingen. Het zoeken, vinden en verwerken van informatie speelt daarbij een cruciale rol. Alle onderwijscontent kan worden opgenomen in de mediatheek. De mediatheek is het factotum van de kennissamenleving binnen de school. Leerlingen hebben echter wel behoefte aan ondersteuning en sturing, een totem is daarvoor een symbool. Samen vormt dit *FacTotem 2.0*.'

Das legt uit dat het concept op elke school (van basis- tot hoger onderwijs) toegepast kan worden. 'Zelfs binnen MKB-bedrijven zou het een interessant concept kunnen zijn. Bij de ontwikkeling is uitgegaan van de leerling. Hoe werken leerlingen? Wat vinden ze belangrijk? Waar hebben ze behoefte aan? Maar er is ook uitdrukkelijk rekening gehouden met de wens van scholen om een eigen gezicht te tonen, zowel uiterlijk als inhoudelijk. Elke school wil zijn eigen onderwijsprogramma ontwikkelen en

uitvoeren en zijn daarbij in belangrijke mate autonoom. Individuele docenten hebben eigen wensen en een eigen stijl van lesgeven. Het moet dus mogelijk zijn op allerlei niveaus te personaliseren. Dat maakt het overigens wel lastig om een demo te ontwikkelen, want welke keuzes maak je daarbij?

Implementatie

FacTotem 2.0 is tot stand gekomen in samenwerking met MO,0 en Connected Solutions. Das: 'Met beide organisaties heb ik intensieve gesprekken gevoerd. Om de flexibiliteit te benadrukken is het mogelijk voor scholen om onderdelen van *FacTotem 2.0* los aan te schaffen. Maar de beoogde resultaten, namelijk verbetering van de prestaties van leerlingen, kunnen dan natuurlijk niet worden gegarandeerd. Bovendien is de virtuele component sterk afhankelijk van de inrichting en vice versa. Als de mediatheek gebruikt wordt als een laboratorium, dan horen daar specifieke applicaties bij, die in het dashboard moeten worden geïmplementeerd.'

Das heeft ruime ervaring in het onderwijs en gesprekken gevoerd met schoolleiders en docenten. 'Het is belangrijk om goed naar het onderwijs te luisteren, maar ik vind het ook belangrijk te kijken naar resultaten van wetenschappelijk onderzoek en een eigen visie te ontwikkelen. Dat maakt het product uniek.'

Technisch gezien zijn er nog wel wat obstakels. Er kan heel veel, maar het gaat soms moeizaam en kost dan veel tijd. Das: 'Het belangrijkste is dat we betrokkenen in scholen kunnen overtuigen van het belang van mediatheken in het onderwijs in het algemeen en het gebruik van een nieuw concept als *FacTotem 2.0* in het bijzonder. Verder hopen we veel feedback te krijgen van scholen, vooral van leerlingen. We hopen veel van hen te leren. De website *Factotem.nl* is helemaal vernieuwd en daarop zijn ook de eerste demo's te vinden. Er wordt nog constant aan gewerkt, dus elk bezoek levert een ander beeld op.'

FacTotem 2.0 wordt nog niet gebruikt op scholen, maar Das hoopt binnenkort het product te kunnen verkopen. 'De belangstelling is breed, zowel vanuit zowel basis-, voortgezet als beroepsonderwijs. Mediathecarissen hebben interesse, maar ook docenten, ict-coördinatoren en schoolleiders. Het is een echt onderwijsproduct en streeft naar bevordering van de leer-

'Het gaat niet om de tools maar om de prestaties van de leerlingen'

prestaties, maar dan wel op een manier en in een omgeving waarin leerlingen graag willen werken. Ook vanuit het buitenland is er belangstelling.'

Taggel

De Bibliotheek Haarlemmermeer, winnaar van de jaarlijkse Bibliotheek Innovatie Prijs, heeft samen met Eyos, adviesbureau voor internet en *e-business*, begin vorig jaar *Taggel* ontwikkeld. Directeur Adriaan van Geest van de Bibliotheek Haarlemmermeer had oorspronkelijk de naam *Huiswerkcentrale.nl* bedacht. 'Een forum van jongeren vond *Taggel* een veel betere naam. De nadruk lag te veel op het maken van huiswerk.'

'De mediatheek is het factotum van de kennissamenleving binnen de school'

Taggel biedt een digitale plek aan leerlingen en docenten uit het voortgezet onderwijs en heeft proefgedraaid op middelbare scholen in de gemeente Haarlemmermeer. Het portaal stelt leerlingen in staat gecertificeerde bibliotheekbronnen, zoals websites, pdf-bestanden en boeken, te raadplegen. Ook is er een interactief aspect, waardoor *Taggel* tevens een sociaal netwerk is. Leerlingen kunnen online informatie aanvragen, chatten via *al@din* en begeleiding krijgen bij het maken van huiswerk of elkaar helpen. Van Geest: 'Het gaat ons erom dat huiswerk maken weer leuk wordt en het is voor ons van belang dat we de bibliotheek weer terugbrengen bij de jeugd. Jongeren tussen de 12 en 18 jaar komen niet meer in de bibliotheek. Ze maken gebruik van *Google* en knippen en plakken vervolgens dat het een lieve lust is. Wij willen onze bibliotheekbronnen weer beschikbaar stellen aan de leerlingen, zoals onze catalogi en de *Krantenbank*, maar tegelijkertijd is het met *Taggel* mogelijk om huiswerk te controleren op plagiaat. Dus knippen en plakken is niet meer mogelijk.' Minister Plasterk van DCW was enthousiast over het project en de Bibliotheek Haarlemmermeer heeft een verzoek ingediend voor een aanvullende subsidie. Van Geest denkt aan een landelijke uitrol. 'Er is een combinatie mogelijk met de gratis verstrekking van schoolboeken. Uitgevers zouden hun boeken ook aan *Taggel* kunnen koppelen. Als we het project naar een landelijk niveau tillen, geven wij het uit handen. Dan wordt het te groot voor ons.'

Tekst: Eddy Kielema; Foto's: Gerrit Serné

